СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLI. Ч. 303. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 30 грудня, 1933.

VOL. XLI. No. 303. Jersey City, N. J., Saturday, December 30, 1933. THREE CENTS.

ПРЕЗИДЕНТ ПРО ЗАГРАНИЧНУ ПОЛІТИКУ АМЕРИКИ

ВАШИНГТОН. — З нагоди бенкету в память 77 річниці вродин Вудрова Вилсона виголосив президент Рузвелт промову, яка містить у собі важні заяви про заграничну політику Злучених Держав.

Важніші точки цеї промови, котра була розіслана широко радіом, такі:

Злучені Держави противляться збройній інтервенції. Завдяки політиці уряду Злучених Держав відносини між републиками північної, середньої й полудневої Америки тепер кращі, ніж були колинебудь давніше. Злучені Держави, що правда, не належать до Ліґи Націй та не думають тепер до неї приступати, одначе вони співпрацюють з нею в усіх важних справах.

Одною з найважніших справ міжнародньої політики є нині справа мира. Найповажнішу загрозу для світового мира президент добачує в тім, що 90 процентів населення світа хочуть мира, але бояться, що решта, 10 процентів населення, пробує поширяти свої території коштом сусідів та зробить усе можливе, щоби запобігти роззброєнню.

Президент Рузвелт держався політики натиску на держави світа в користь мира. Він працював у користь мира дорогою постепенного зменшення збороєнь та виступами проти агресивних кроків держав проти сусідів.

ФЕДЕРАЦІЯ ПРАЦІ КАЖЕ, ЩО РОБІТНИКИ ТРАТЯТЬ РОБОТУ.

ВАШИНГТОН. — Американська Федерація Праці подала до публичного відома зібрані нею дані про стан робіт. З тих даних виходить, що на місце тих, котрі дістають роботу, інші тратять роботу, і то в більшім числі.

У листопаді 580,000 робітників стратили роботу, як обчислює Федерація Праці. З того 330,000 робітників стратили роботу не в рільництві, а в фабричних промислах. Федерація звертає увагу, що це найнижчий стан праці в 1933 році.

ЮНІЇ ЗНОВ НАКЛИКАЮТЬ ДО БОЙКОТУ НІМЕЦЬКИХ ТОВАРІВ.

ВАШИНГТОН. — Президент Американської Федерації Праці, Ґрін, видав заклик бойкотувати німецькі товари.

Заклик покликується на ухвалу конвенції Федерації Праці. Він взиває зорганізованих робітників бойкотувати німецькі товари, поки німецький уряд не признасть робітникам повного права до організації та не заперестане переслідувати Жидів.

Апель каже, що бойкот може заставити німецький уряд змінити свою політику супроти робітничих юній та Жидів.

БАНКИРІ ПРЕДКЛАДАЮТЬ КОДЕКС.

НЮ ЙОРК. — Представники якої сотки місцевих банків зробили начерк банкового кодексу, який буде предложений „Найрі" до потвердження. Відповідно до цього кодексу банки мали би право рахувати певні оплати за кожду банкову операцію. За змінювання (кешування) чеків мали би вони діставати від півтретя до 25 центів, залежно від того, де змінюється чек. Півтретя цента рахували би вони за кождий депозит.

ВІДГАДКА ЗАГАДКИ ВБИВСТВА В ПОЛЬСЬКІЙ КОЛЬОНІЇ.

ҐВАЙС ПЛЕЙНС (Ню Йорк). — Поліція, котра від кількох днів не могла відгадати загадки вбивства 8-літньої Йосифи Воропай, каже, що вона вже попала на вбивника. Марія Кавала, 12-літня сусідка вбитої, як каже поліція, призналася до злочину вбивства. За мотив вчинку молода вбивниця подала жадобу пімсти. Марія була зла на Йосифу за те, що Йосифа говорила сплетні про зносини Марії з хлопцями. Марія призналася, що деякі з тих сплетень правдиві.

На основі признання Марії Кавали поліція звільнила всіх мужчин від підозріння участи в убивстві, але задержала 46-літнього Себастіяна Мартіла як деморалізатора дітей.

Як дівчина підписала своє імя під свої признання, суддя задержав її як вбивницю першого ступня. Він каже, що вона може бути суджена за цей злочин, хоча буде мати 13 літ аж 8 січня та ще не покінчила публичної школи. Дівчина призналася в своїх зізнаннях, що вона заманила Йосифу під лицей, здушила її горло шнурами з мітли та розбила її череп каменем. Поліція догадалася про її звязок з убивством, бо дівчина занадто цікавилася злочином і слідством; крім цього знайшлися свідки, які бачили її разом з Йосифою в часі, коли менше-більше поповнено вбивство.

СЛІДСТВО ПРО ВБИВСТВО ЕПИСКОПА.

НЮ ЙОРК. — Поліція арештувала вже 7 людей як підозрілих за вбивство вірменського епископа Туріяна.

Похорон жертви відбудеться в понеділок. Орґанізація „Ташнаґ" заявляє, що вона не має нічого спільного з убивством.

ЗАГАДОЧНЕ ВБИВСТВО В ПОЛЬСЬКІЙ КОЛЬОНІЇ.

Щоби відгадати загадку, яка вкриває вбивство 8-літньої дівчини Йосифи Воропей, у Ґейстінґс он Годсон (Ню Йорк), котрої побите тіло знайдено минулої неділі, поліція допитувала вже шестого підозрілого чоловіка, але ще не знайшла нічого певного. Як видно з заяв поліції, вона веде слідство згідно з думкою, що дитина впала жертвою умово збоченого чоловіка. Поліція випустила батька дівчини й Джана Сімінського та його сина, задержала Гарі Сульку й Себастіяна Мартіла. Тепер допитує Юліяна Антонія.

11-ЛІТНЯ ЖІНКА 67-ЛІТНЬОГО ФАРМЕРА.

Не в Індії і не в будькотрій півдикій країні, але таки в цивілізованій Америці, в місцевости Тулса, біля Оклагома Сити, старі фармери-вдівці, яким уже сімдесятка добігала, помінялися своїми нелітніми доньками. Тейлор взяв собі 15-літню дочку Гасела за жінку, а Гасел 11-літню дочку Тейлора. По пару тижнях подружного життя Тейлор помер і полишив 15-літню жінку вдовою. Про 11-літню жінку Гасела довідалася Мейбел Бесет, що є комішенеркою добродійних товариств і домів поправи, й передала справу судови, а суд подружа уневажнив.

АВСТРІЙСЬКІ ПОМПЕЇ.

На передмістях Лієнцу у південнім Тиролю вів цього року археольоґічні розкопки д-р Свобода, знавець римської доби з Відня, і дійшов до незвичайно сензаційних результатів. Глибоко під землею знайшов він руїни старинного римського міста Аґунту, а серед них ще півметра високі звалища одної з міських брам, фундаменти старохристіянської каплиці з камяними трумнами-саркофагами, святиню азійського бога Мітри та багато дрібних історичних і мистецьких памяток: різьб, написів, бронзових і глиняних виробів, монет, а навіть лікарське приладдя. Все те пригадує в дечому римські Помпеї. Тому, що віденський університет не має багато грошей на розкопки, заснувалось окреме товариство прихильників рідної старовини, яке збирає фонди на цю ціль, а селяни, що на їх ґрунтах копають, не жадають жадної нагороди за перекопування поля.

ДИРЕКТОР КОЛЬОНІЗАЦІЇ ПРО ІМІҐРАЦІЮ ДО КАНАДИ.

У Саскатуні був недавно директор сіенарських департаментів кольонізації й рільництва, д-р В. Дж. Блек. В інтерву заявив, що Канада не допускатиме на свою територію більшої скількости еміґрантів до тієї пори, доки краєва індустрія не дасть заробітку численним безробітним. По зліквідуванню безробіття в країні канадійський уряд прийматиме знову багато еміґрантів, однак переважно лише з Британії та Скандинавії і з деяких середньо-европейських країв. Обмеження будуть відноситися до еміґрантів з Німеччини, Польщі та Чехословаччини. Еміґранти з тих країн мусітимуть мати $1,000—$1,500 готівки, щоби, прибувши до Канади, не стали публичним тягаром.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

У четвер, 28. грудня, помер у Джерзи Сіти **Стефан Милянович**. Він походив зі села Помонята, повіт Рогатин, Галичина. Вступив до Укр. Народ. Союза в 1906 році, брав визначну діяльність в організації членів і веденню відділів, та сповняв ріжні головні уряди в організації. На 12. головний конвенції в Вилкс Баре, Па., Милянович був вибраний головним контрольором. 15. головна конвенція в Філаделфії вибрала його головним контрольором і він був предсідником контрольної комісії. Дня 1. липня 1918 року покликав його тодішний головний предсідник У. Н. Союза на становище головного рекордового секретаря. Цей уряд він сповняв до травня 1920 року. Перед недугою займався живо народними справами. В. Й. П.

ВІДКРИЛИ НОВИЙ НАРІД.

На нашій земській кулі є ще багато безмежних просторів, досі непрослідженних людиною. На мапі зазначені вони білою плямою. Часті наукові експедиції, що їх улаштовують ріжні товариства й уряди, відкривають все нові полоси краю, то відгребують у землі заховані решітки старовинних міст і памяток та слідів прастарої людської культури.

Одна з таких наукових експедицій під проводом Спінкса вибралася в глибину пралісів Нової Ґвінеї. Коли експедиція знаходилася 300-кільометрів в глибині краю, де досі ще не ступала нога білої людини, натрапили ці дослідники в долині ріки Ваґі на заселену країну. В цій країні жиє коло 100 тисяч людей, які перший раз побачили білих людей і вважали їх за якісь божества. Коли переконалися, що дослідники не роблять їм нічого злого, приняли їх дуже сердечно та гостили їх.

Цей нарід займається хліборобством, бо країна дуже урожайна. Між собою ведуть оживлену торговлю. За гроші служать їм мушлі.

Мужчини і жінки є рослої постави, темнуватої краски тіла. Антропольоґічно зовсім незнана раса людей та зовсім відмінна від раси тубильців, що живуть над берегами Нової Ґвінеї.

Ці мешканці нової країни мають вигляд інтелігентних людей, з ніжними і делікатними рисами лиця! Мужчини носять довгі вуси і є гарної постави. Вони є дуже працьовиті. Свої поля обробляють у дуже примітивний спосіб. За зброю служить їм кремінна сокира. — Жінки є дуже гарні, прекрасно збудовані.

Усе знаряддя, що його вживають ці тубильці, є зроблене з каміння і кремення, як колись у наших прапредків. За одіж служить їм шкіра звірят.

МОЛОДИЙ УКРАЇНСЬКИЙ УЧЕНИЙ.

Син поета О. Олеся, д-р Олег Кандиба, є асистентом археольоґії в українськім університеті у Празі, членом українського істор.-фільос. товариства і т-ва чех.-слов. праісторії. Хорватський часопис „Ютарні Лист" подає вістку, що д-р Кандиба приїхав до Заґребу, де хоче познайомитися з археольоґічними збірками хорватських музеїв.

ПОВОРОТ ЛАСТІВОК.

Одною з найцікавіших проблєм у дослідах над мандрівкою звірят є питання, чи птиці, які мандрують на осінь до полудневих країв, вертаються назад на те саме місце весною. Цим питанням у відношенні до ластівок займався в Анґлії д-р Лендсборов Томсон, а на Угорщині фон Скетс. І так в Анґлії зробили такий експеримент: 21 молодим ластівкам ще в гнізді заложили значені обручки. В слідуючім році з цих ластівок віднайшли 17 штук, після двох років ще тільки 2 ластівки. Часто знаходили ластівки з обручками не тільки в тім самім селі, але також у тій самій хаті, а навіть на тій самій бельці, що в попередніх роках. Одначе не знаємо причин, чому в інших випадках ластівки не прилітали до тої самої місцевости, а зате в слідуючім році оселювалися сотки кільометрів ближче. Нпр. одна ластівка, що дістала значену обручку в графстві Стерлінґ (Шкотія), осіла слідуючого року 250 кільометрів на полудне у графстві Йорк (Анґлія); друга ластівка, уроджена й обручкована у гнізді у графстві Росс (Шкотія), осіла слідуючого року в місті Ґлесґо, положенім 200 кільометрів на полудне.

З угорських експериментів слідує також ця докладність повороту, яка виказує велике привязання до родинного місця. В однім випадку ластівка уживала 6 літ одного і того самого гнізда, в другім випадку пара перебувала послідовно протягом трох років у тім самім гнізді.

Можливо, що випадки осідання ластівок в інших місцевостях, ніж попереднього року, треба пояснювати собі цим, що це є самці, які по дорозі прилучилися до інших самиць. З інших експериментів виходить, що самиці є ще „найвірніші" свому родинному місцю, а „супружа вірність" зовсім не представляється, так, як собі думає ляїк. Часто самиця має молоді одного року з ріжними самцями. Всежтаки, якщо зважимо подвійну щорічну подорож до північної Африки, часто при неприятливій погоді і противних вітрах, явище такого вірного повороту до родинного місця є без сумніву подиву гідне.

ЗА ПРОТИЖИДІВСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ.

Політична поліція у Варшаві перевела ревізії серед молоді ендецького табору й арештувала 25 студентів під закидом протижидівської діяльности.

ДИНАМІТ У ПЕЧІ.

В мешканні Антонини Черської в Лодзі склалася велика експльозія, що поранила тяжко дві особи. Слідство викрило, що експльодував динамітовий набій, якого вживають у копальнях. Дістався до мешкання з вуглям і розсадив піч.

СОВІТИ ПРО СВОЇ ПЛЯНИ В 1934 РОЦІ

МОСКВА (Росія). — Зачалися наради Центрального Виконавчого Комітету, який як подає американський кореспондент Волтер Дюранті, відповідає американському конгресови.

Наради відзначилися тим, що присутні делеґати оплескували Калініна, Сталіна, Молотова й Літвінова та їм у всім притакували. Зате совітські лідери запевнювали делеґатів, що в Совітах усе в порядку. З селянами вже покінчено й зломано їх опір та змушено погодитися з колективізацією. Наслідки зломання сили селянства вже очевидні, бо цього року зібрано більше збіжа, ніж можна було надіятись, і зібрано в рекордовім реченці. Ще тільки біда з худобою, але як підождеться кілька літ, то й та розмножиться.

Найближче завдання Совітів, говорив премієр Молотов, змагатиме до того, щоби зробити життя лекшим, приємнішим і культурнішим, і піднести те, що в Америці називають життєвою стопою.

Найбільшим успіхом на полі дипльоматії вважають Совіти визнання їх Злученими Державами. Зате найбільше їх непокоїть провокативне поведення мілітарних кол у Японії, як теж протисовітський рух у Німеччині. Гітлерівський рух уважають вони чи не більшою небезпекою ніж війну з Японією, бо міркують, що гітлерівщина є за розбиття Росії й відірвання від неї України. Гітлерівці інтриґують теж проти Совітів на території балтійських держав.

Але як би не було, кінчив Молотов, Совіти мають повне довіря до народу і тому можуть відважитися йому сказати правду, що Совітам грозить небезпека, але з тою вірою, що проти цеї небезпеки стане ввесь совітський нарід.

ЯПОНЦІ ПРО СОВІТСЬКІ ВОЄННІ БАЛАЧКИ.

ТОКІО (Японія). — Японські ґазети, навязуючи до того, що передає Волтер Дюранті про війну з Японією, пишуть, що Совіти видумують ріжні історії, щоби вводити світову опінію в блуд щодо властивої ситуації на Далекім Сході. Кажуть Совіти, що Анґлія попирає Японію і готова дати їй позичку, в чім нема ні зерна правди. Кажуть, що Японія концентрує сили в Манчуку, коли біля Чіти є тричі більше совітського війська, ніж японського в Манчуку. Совіти держать теж більшу скількість літаків у Владивостоці, що може бентежити Японію, бо тими літаками легко бомбардувати столицю Японії. Японські ґазети не перечать, що ситуація на Далекім Сході дуже напружена. Тільки стверджують, що Совіти і їхні аґенти представляють ту ситуацію фальшиво.

НІМЕЧЧИНА ОБМЕЖУЄ ЧИСЛО СТУДЕНТІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ.

БЕРЛІН. — Тисячі людей з докоратами є без заняття. А тимчасом число студентів в університетах за останні два роки подвоїлось. Це довело німецький уряд до того, що в наступнім році допустять у Німеччині до студій в університетах тільки 15,000 студіюючих, і то таких, які перейдуть спеціяльні іспити. На кождих 10 допущених буде одна жінка, а 9 мужчин.

БУЛІТ ЗАПЕРЕЧУЄ.

ПАРИЖ. — Американський посол до Совітів, В. Буліт, вертається до Америки. В переїзді він відповів на запит ґазетним репортерам, що це неправда, що Злучені Держави заключають з Совітами договір у справі спільної акції на Тихім океані.

АРИСТОКРАТИ ПРОТИ НАЦІВ.

БЕРЛІН. — Наці зачинають чимраз більше атакувати стару німецьку аристократію за її неприхильне відношення до націонал-соціялістичної партії. Аристократи, як кажуть, застрашені „соціялізмом" Гітлера. Гітлерівська ґазета „Дайче Вохеншав" відзивається до наців із закликом не бувати в таких домах, у яких не відносяться з поваґою до Гітлера.

НЕМА ЧИМ ПАЛИТИ.

МОСКВА (Росія). — Це правда, що можна вже в приватній торговлі дістати в Москві навіть мясо й масло, але звідки дістати ті величезні суми, які приходиться платити за ті артикули? Але й гроші не поможуть, коли хто хоче дістати палива. Центральне огрівання функціонує два рази на тиждень, а дров нема цілком. Через студінь люди мамаси хорують.

КРІВАВІ ВИБОРИ.

БУКАРЕШТ (Румунія). — Підчас горячої дискусії між лібералами і сторонниками народньої селянської партії прийшло до такої гострої виміни слів, що вона закінчилася смертю Васуля Пунка, лідера силянської партії. Двох інших смертельно ранено.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На три місяці	$ 2.75
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На рік	$10.00

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

МІСЯЦЬ „ПРОСВІТИ"

Місяць грудень добігає свого кінця. А коли приходиться робити обрахунок народньої роботи і жертвенности за цей місяць, то не можна забувати за одно: від 25 років вже ввійшло в традицію, що в грудні памятаємо за матір українських інституцій в ріднім краю, за товариство „Просвіта" у Львові.

Річ ясна, що коли ми це пишемо, то знаємо заздалегідь, що мало буде таких, котрі схочуть оту пригадку прочитати, а ще менше таких, що до неї застосуються. Та разом з тим маємо на увазі, що тут в Америці жиє ще поважне число старих ветеранів праці на народній ниві, котрі знали про „Просвіту" в старім краю і там уже були її членами і там самі досвідчили, яку це хосенну роботу робила „Просвіта" на полі освідомлення і просвічення нашого селянства. І от головно до тих ветеранів звертаємося тепер з пригадкою відновити членську вкладку до товариства „Просвіта" у Львові та зложити їй відповідний дар.

Памятати за „Просвіту" — це значить памятати за свою власну молодість, за ті часи, коли ми ставили перші кроки в нашій громадській роботі, коли ставали членами читалень „Просвіти", чи давали там ріжні відчити, чи скликували віча, чи закладали крамниці, музичні банди, театральні гуртки.

Така була колись робота „Просвіти", коли ми були в старім краю. Ота праця тепер дещо змінена. І не така вже велика провідна сила „Просвіти", як була давніше. Бо повстали многі інші інституції, які перебрали від „Просвіти" багато тої праці, що була в її програмі. Та з того не виходить, що „Просвіта" вже відограла свою ролю. Навпаки, вона саме тепер повинна відмолодніти і з новим молодим запалом кинутися на наші села й ратувати їх від тої небезпеки, яка загрожує їм від окупантської польської влади. „Просвіта" має найпопулярніше імя, таке, яке дуже радо приймається на всій українській землі. Під тим оглядом це дійсно найстарша українська соборницька інституція. А така вона популярна тому, що нарід наш, деб він не жив, віддава на інстинктовно відчував, що це є його власна, дійсна народня інституція.

Цілих 65 літ існування „Просвіти" це один великий доказ, що ця всеукраїнська установа стояла завжди непохитно на сторожі духа Українського Народу. В імя цього минулого відзиваєтся тепер до нас „Просвіта", щоб ми її знову підтримали масовими датками і засвідчили ділом, що ми рішені власними силами довести до побіди нашої Великої Державницької й Соборницької Ідеї.

О. С.

РОЗВІЯНІ ОМАНИ

Дивну вдачу має Українець. Він ніколи не любить бути сам, ніколи не числить тільки на власні сили. Завше мусить мати якусь ілюзію, на якуб, бодай у думках, потрафив би опертися, як гримне та чи інша негода політична.

Такими ілюзіями були — інтернаціоналізм, міжнародне братерство, вселюдський поступ і т. п. Українець мусів відчувати, що якась сила ділає в напрямку його прямовань, помагає йому — навіть проти його власної волі... Коли, здавалося, та сила покидала його, йому робилося млосно і чорна розпука огортала його.

Але у людей сильних у таких хвилинах прокидається подвійна відвага.

Такий ото момент переживає тепер Галичина й Волинь.

Головною оманою, під якої знаком стояв край від самого Ризького договору, була омана комунізму: отого комунізму, що прийде з Москви і визволить „рідних братів" чи „трудящих" в імя соціялізму і братерства... Поволі маска з цієї прекрасної омани зачала спадати. А тепер то вже таки зовсім упала. Викрилася афера Сохацького, викрилися інші. Показалося, що ціллю комуністичної Москви зовсім не було творити в Галичині самостійної партії пролетарської, національно-української, — лише взяти в карби український соціялістичний рух, щоби він не усамостійнився в незалежну від Москви і від Варшави — силу. Так прийшов погром „уклоністів" (шумськістів), так прийшла інфільтрація КПЗУ Жидами (всі процеси КПЗУ в Польщі виказують від 95 до 100% обжалованих Жидів), — і нарешті повне підчинення КПЗУ — Варшаві, а через неї — Москві. Власне ту операцію остаточно перепровадив Сохацький, який тепер сидить арештований у Москві...

Другою ілюзією — застарілою — була ілюзія співпраці української соціял-демократії з польською, з ППС. Її трабантом був здавна покійний Микола Ганкевич. Спершу проти тої співпраці виступала УСДП (перед війною), але коли по війні маса робітнича відплинула від УСД або до комуністів, або до націоналістів, коли провідники УСДП лишилися генералами без армії — тоді вони знов відшукали стежечку до ППС і знову зачали накладати з нею. А вислід? А вислід, що їх там годували гарними фразами про автономію, рівноправність і ін., а на ділі — розбудовували, як могли, польський соціялістичний рух і партію — серед українських робітників, зовсім не чилячися з постулятами й доманганнями українських соціялістичних генералів без армії... І ця ілюзія лопнула.

Але була ще третя — свіжа, співпраця українських консерватівних елементів з консервою польською. На цю тему писали наші гетьманці, писав колись Липинський, писав свіжо Василь Кучабський — „єднаймося, кохаймося" проти спільного ворога безбожного большевизму... Аж гульк — прийшло польсько-московське порозуміння, а консерватист Бобжинський, до якого свої апелі писав Кучабський — просто написав, що його землякам, мовляв, ліпше, як Україна трохи примре з голоду (менша небезпека буде), а в тім — що хоч він і консерватист, але для Польщі і для польської консерви — большевизм як сусід вигідний. Так взяли чорти і третю оману — клясову й ідейну солідарність двох консерватистів — українського і польського...

Як зрештою і четверту — солідарність католицизму нашого і польського, яку особливо пропагує ново-навернений грішник — д-р Осип Назарук у „Новій Зорі"... І щож? Ось уже сама „Нова Зоря" мусить полемізувати з часописами польського католицизму, протестувати проти офіційного попирання на Лемківщині православія католицькою державою. А енунціяції й оферти станиславівського греко-католицького єпископату — дишаються без відгомону...

Життя вступає в свої права. Наївні омани наївних Українців розвіялися і всі сили — комунізм, консерватизм, католицизм, соціялізм — на які вони надіялися, що поможуть їм стати на ноги, від них відвернулися... Показалося, що світом кермує — національний принцип, що світ — то боротьба народів, у якій панує одна засада — бути сильним і йти без нічиєї помочі.

Слабих це може перелякати. Але сильним — тільки додасть завзяття. Чим менше оман, тим краще.

ДО ЛЮДЕЙ ДОБРОЇ ВОЛІ!

Т-во „Просвіта" у Львові звертається до всіх Українців за океаном з черговим проханням вступати в члени та слати жертви на ведення культурно-освітньої праці в Старому Краю.

Цим разом не хочемо, Дорогі Земляки, забирати Вам часу інформаціями, що таке „Просвіта" та яку веде працю. Знаєте це добре з усіх тих статей та закликів, поміщуваних в заокеанській пресі, з наших брошур та календарів, знаєте зі статей, писаних редакторами Ваших часописів та з дописів читачів, знєте з летючок та листування, яке веде Т-во „Просвіта" зі своїми членами.

Хочемо подати Вам кілька цифр, що повинні бути для Вас переконуючим доказом, що ми, хоч скрутне й Ваше положення, всеж таки мусимо до Вас звернутися і просити помочі.

Беремо під увагу Злучені Держави Америки, Канаду, Аргентину, і Бразилію, як ці заокеанські краї, де наша еміграція є найбільша. Ці кра дали:

в 1922 р.	 280	членів
в 1933 р.	 90	„
в 1932 р.	... 611.55	дол. дару
в 1933 р.	... 185.50	„ „

На внутрішню позичку вплинуло досі 62.20 долярів.

Це є ціла поміч, яку „Просвіта" отримала в цих двох роках, з чого властиво повною жертвою є тільки дар, бо позичку треба по 5 роках повернути, а членська вкладка майже в цілости йде на висилані членам книжки.

Порівнайте ті числа з кількістю українського населення в краях північної і південної Америки, та відповіджте собі самі на питання, чи Ви виконали свій обовязок супроти Землі своїх Батьків.

Повторюємо ще раз, що підставою усеї національно-громадської праці є **культурно-освітня праця**, що вона є основою сили та значіння кожного народу, я праця, яку хтось мусить вести (у нас веде її „Просвіта"), вимагає грошей. Хто їх має дати — знаєте самі.

Ще раз відзиваємося до Вас, бо знаємо, що українське серце є добре і чутливе на потреби Старого Краю. Ми переконані, що це чергове наше прохання не останеться без відгомону.

Львів, у грудні 1933 р.

Головний Виділ Т-ва „Просвіта".

Б. М.

1923—1933...

Не співай мені рідних пісень,
Не трівож незагоєні рани;
Не настав ще той бажаний день,
Коли згинуть навіки тирани.

Вони Матір мою розпняли,
Повели на пекельнії муки
І за нею вони простягли
Свої брудні, кривавії руки.

Глум, насильство панують повсюди,
Утішаючись, смерть бенкетує...
І вмирають голоднії люди.
Деж той Бог? Чи він зна те, чи чує?!

Хай дорослі погрузли в гріхах, —
Чим же винні малесенькі діти,
Що голодні вмирають під тином, в [хлівах?!
А живі — наче скошені цвіти!

Личко жовте... Їх очі горять...
Протягають свої рученята.
І не просять, не стогнуть,—мовчать...
І замикають навік оченята.

А на трупи дитячі оті,
Мов голодні вовки, набігають
Матері, і батьки, і брати —
І в голоднім одчаю... зїдають.

І в душі їх нема каяття, —
Голод знищив і совість і сором;
До людського нема вороття,
Не стискається серце докором.

Хліба!... Їсти!... Зітхання невтішні...
Села мертві й похмурі пустелі, —
Не пізнати веселі та пишні
У минулому наші оселі...

Не співай же пісень моїх рідних,
Розривається серце од жалю, —
Не нагадуй мені отих бідних;
Помогти я їм — сили не маю!

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

ФАНАТИКИ ВСЮДИ ОДНАКІ.

Ніколас Ботлер, директор Колюмбійського університету, пригадуючи свою кампанію проти прогибіції, оповідає, про листи, які він діставав від фанатиків.

Один такий фанатик писав: „Даю вам три місяці часу змінити свої погляди на пристойні погляди. Ви належите до типу брудних свиней, але це певно тому, що ви заразилися тільки недавно. Трох людей уже померло, бо не взяли собі до серця осторог автора цього листа, і як ви не возьметеся до роботи за чисту пристойну Америку, то й ви року не дожиєте".

Інший писав: „Заки ви будете мати нагоду вбити мого сина, я вбю вас при першій нагоді". По тім слідував підпис з дописком: „Батько південної крови, котрий піддержує закони краю".

Це звучить як большевицький лист.

ПАТРІОТИЗМ І БАТЬКІВСТВО НА УСЛУГАХ ФАНАТИЗМУ.

У першому листі автор вживає аргументу патріотизму. Він боронить прогибіцію в імя чистоти й пристойности Америки. Автор другого листа боронить добра свого сина. Щоби вратувати сина від горівки, він готовий на вбивство, забуваючи, що так він дасть синові пляму вбивника.

Так говорили фанатики, коли практичний досвід показував наглядно, що якраз прогибіція нищила в Америці все, що було чисте й пристойне, та що якраз прогибіція вчила дітей пити алькогольні напитки.

Фанатик має очи, але не бачить; має вуха, але не чує.

ВБИВСТВО ЕПИСКОПА.

Фанатичне віддання ідеї націоналізму, здається, святкувало в Різдво своє свято, коли члени вірменської революційної організації „Ташнаг" вбили ножами вірменського епископа.

Американські газети назагал здержуються від коментарів про це дивне вбивство, гейби хотіли сказати, що щось подібного трапляється тільки серед диких „форенерів".

Та подібні річи траплялись в історії, і то не з боку очайдушних революціонерів, доведених до розпуки політичними невдачами. В 1170 році чотири лицарі, вислані англійським королем до епископа Томаса А. Бекета, щоби домагатися зняття проклону з прихильних королеви епископів, вислухали відмову епископа, вернулися зі зброєю шайкою та вбили його коло вівтаря.

Яких сто літ перед тим польський король Болеслав убив епископа Станислава. Одні кажуть, що притокою вбивства було те, що епископ не хотів зрадити королеви, з чого сповідалася королева, а другі кажуть, що епископ зраджував Польщу для Німеччини. Отже не теж було політичне вбивство.

АНГЛІЙСЬКА УМІРКОВАНІСТЬ.

Англійський король виголосив недавно через радіо промову про відбудову нормальних відносин в Англії. Американські газети звертають увагу, що король говорив, що останній рік зробив замало „тверезий" поступ. Цілу промову характеризує уміркованість, яка відбивається різко від американського нездержаного запалу.

Американські газети додають, що цей нездержаний запал незвичайно шкідливий. Коли щось не поведеться, Американець попадає в розпуку. Він не вміє здержатися в запалі, а потім не вміє здержатися в клопоті.

Андор Козма.

ДУХ

Дадько Чобак запросив раз мене до себе. Я побув у нього кілька тижнів.

Як звичайно, приймали мене дуже щиро. Та небаром запримітив я, що вся родина чогось сумувала.

На кінці веранди, за ринками та пляшками вина, призначеного для мене, похожав розумно та рішучо ветеринар Шлимко. Я знав його здавна. Писав він у чотирицентовій газеті „Всячину", в якій виявляв себе як велико вченого, а вірив, що так, як Пастер, і він винайшов бацилів скаженини, та все говорив „ми оба".

Я привитався з паном Шлимком.

— Добрий день, пане Шлимку! На стрічу якого нещастя приходжу я оце?

— Гектор мусить згинути, хоч як мені жаль його, — відповів він поважно.

Тепер уже знав я, чому пані Чобак, моя своячка, мала такі заплакані очі, чому діти лише з трудом здавлювали плач і що означало захмарене чоло пана Чобака.

Гектор мав умерти! Гектор, любий ловецький пес, розумне створіння. Гектор, відомий на ввесь комітат герой багатьох ловецьких пригод. Пан Чобак дістав його, ще як залицявся до своєї жінки, від будучого тестя. Від того часу пес був свідком їх мирного та щасливого подружого життя. Пильнував колиски четверо дітей. Гектора вважали членом родини, з якою досі жив вдоволено та щасливо.

А нині мав він умерти! То була не лише сумна, а дійсно поважна справа.

І ось засудженний на смерть лежав, як звичайно, в куті курильної кімнати на килимі та глядів сумно розумними очима.

— Гектор! — кликнув я, а жаль стискав мені серце: Пес пізнав мен та, виляючи хвостом, старався підійти до мене. Та він хитався й заточувався, а висох, що кости пізнати було на ньому.

Шлимко дуже по науковому пояснив мені цілу справу. На його думку, Гектор наслідком старечої немочі дуже невідпорний на бацилі. Вони від кількох місяців у його жолудку та легенях потворили цілі гнізда.

Даремно боровся він, Шлимко, науковою зброєю проти тих бацилів. Даремно пан Чобак видавав гроші на лікарства, даремно пані Чобакова що вечора робила оклади, даремно змінювали Гекторови харч. Він уже кілька тижнів майже нічого не їв, молока й не торкав, боячся кожного плину, навіть води. Це остатне казало ветеринарови просто вкоротити муки нещасному. Бо невиключене, що як його оставлять при життю, за який день-два він сказиться. А ветеринар не хотів би брати на себе відповідальности за таку небезпеку. Тому ще нині мусіли застрілити Гектора.

— То справді буде для нього полекшею, — сказав вуйко Чобак і приказав, щоби слуга, ловець Чуті, прийшов з набитою рушницею.

— Чимскорше воно скінчить ся, тим ліпше.

— Коли нема іншої ради, то ваша правда, вуйку, — сказав я.

Всі дома плакали. Пані Чобакова з трома дітьми втекла до останньої кімнати. Вона сказала, щоби Гектора відвели якнайдальше, аби вона не чула, як будуть стріляти. Та найстарший хлопець, дванацятлітній Володко, не зрадив свого вірного приятеля і в його останню годину та сказав, що відпровадить його на смертну дорогу.

Небаром прийшов ловець з набитою рушницею. І справді добре було, що Володко поставив відпровадити пса. Бо пес, як побачив стрільця з рушницею, не хотів навіть ворухнутися; видно прочував, що його чекає. Щойно як хлопець приязно став приговорювати, пес вийшов з хати, з подвіря, з саду та пішов з хлопцем і стрільцем аж на межу.

Навіть домашня прислуга підбігала та прощала зі сльозами вірного пса.

А Шлимко, вуйко Чобак і я чекали на краю саду та наслухували.

За яких двацять хвилин почувся стріл.

— Прощай, любий Гекторе! — сказав вуйко Чобак.

Як Шлимко сповнив свій тяжкий обовязок, розпрощався тай відїхав. А ми вернулися в хату та сказали всім, що все скінчилося.

Небаром вернувся і Володко. По ньому не видно було зворушення.

— Якжеж воно пішло, Володку?

— Ми пішли аж на шпайольську межу. Там біля великої тополі Чуті станув обережно за Гектором, виміряв двічі тай зараз застрілив його. І зараз на місці закопав його чотири стопи глибоко.

— І ти міг на це все так спокійно дивитися? — спиталася девятілітня Оленька.

Володко здвигнув плечима й усміхнувся.

— А ти недобрий! — сказала перелякана дівчина.

І всі інші докоряли хлопцеві. Та він слухав тих докорів рівнодушно, а як буря в хаті трохи притихла, вийшов надвір.

Увесь день був для нас невеселий. Ми сумували не лише над долею Гектора, а й над Володком: що з нього виросте недобрий чоловік.

По кім міг хлопець одідичити таке тверде серце? Ми по черзі переходили всіх предків.

На другий день діти стали прибирати Гекторову могилу. Випросили в батька, що поставить Гекторови гарний нагробник. Володка не цікавило це все.

Скоро пройшли мені ті два тижні в привітному домі Чобаків. Люди потішають себе й забувають скоро, діти ще скорше. Ми вже не сумували над Гекторовою смертю, а діти полюбили таксамо Гекторового наслідника Ахіля.

Нічю перед моїм відїздом збудив мене якийсь дивний шелест. Щось шкрябало, сопіло... Що то могло бути? Стора не була спущена, а місяць кидав на протилежну стіну велику білу пляму. Я припадкою глянув туди і бачу: на тій білій плямі зявилася тінь ловецького пса.

Боже, що це може бути! Коли я не сплю — а я напевно не сплю — то це була тінь застріленого Гектора.

Признаюся, що я на хвилину наче завмер. Та потім мені прийшло на думку, що то певно якийсь пес, який знайшовся в саді, виліз на широкий гзимс, а місячне сяйво могло кинути його сілюету на мою стіну.

Я зірвався та підбіг до вікна. Справді там стояв пес, притулившись до шиби.

— Марш! — крикнув я крізь шибу та при цьому потряс сильно засувками.

Пес зараз зіскочив у рів, одначе остався там і глядів на мене. В ясному місячному світлі міг я тепер виразно розріжнити його барву й обриси. І мене знову зморозило.

То був він! То був застрілений Гектор. Так, він вернувся з могили, лише багато товстіший! Як люди-мерці вертаються у місячну ніч, вони тоді дуже худі. Видно, з неживими псами воно навпаки.

Та я не вірив моїм очам, лише зібрав відвагу, відчинив вікно та кликнув:

— Гектор!

В цюж мить примара одним скоком скочила в кімнату, стала кружляти довкола мене, виляти хвостом і вдячно лизати мені руки. Був дуже щасливий.

Я отворив двері до сусідньої курильної кімнати. Неживий, а таки живий Гектор зараз кинувся туди та поклався вигідно на своєму старому килимі.

Я вспокоївся, бо ще ніколи не чув, щоби дух міг так приємно хропіти, як це до кількох хвилин чинив Гектор.

Раненько я знову заглянув у кімнату. Я дійсно не спав. Там весело скакав Гектор, товстенький наче слимак.

Я побудив усіх. Годі сказати, яка тепер настала радість.

Чуті та недобрий Володко не виконали присуду ветеринаря Шлимка. Ці два стріли й висипана могила то була лише комедія. Стрілець переховував Гектора в далекій Тані. Там дістав він наперекір ветеринаревим приписам не лікарства й молоко, лише кости та клеік. Як знову прийшов до сил, учив він з „інтернату" та прибіг додому.

Шлимко говорив, щоправда, що Гектор лише тому так помовсть, бо він є в останній стадії „водобоязні", та ми всі не робили собі з того нічого.

Як Гектор вернувся, буде тому вже кілька літ. „Недобрий" Володко ходить уже з ним на лови.

WHAT AN AMERICAN SAW IN UKRAINIAN COAL DISTRICT

[From a letter by Mr. Whiting Williams, published by "Nation's Business", Washington, D. C., December 1933.]

In Russia's Donetz or "Pittsburgh District" in the Ukraine I visited factories and collective farms with Government-employed interpreters.

But mostly I talked with (a) German, French and American engineers, official representatives and experts of long Russian residence; (b) hundreds of Russian workers (in German) on the back streets of Kharkov, Ukraine's 850,000 man capital, and especially in the same coal and steel towns I visited in '28. All this brought four convictions:

A] Famine, last winter and spring, caused fully 5,000,000 deaths!

1. Though unbelievable here, this situation is no longer news in Europe.

2. Practically all foreign-born but resident observers put the figure higher than the 5,000,000 victims of "Hungry '21." This hunger has been more widespread. It has also not been lessened by '21's $70,000,000 of American relief. (Party members—3,000,000—last August denied the situation and frowned upon helping the starving.)

3. Amongst themselves upper-class Russians are reported to discuss whether the dead have totalled 15,000,000 or only 10,000,000! Nobody can know: Doctors (all Government-employed) dare report death only as due to "Weak Heart" or "Exposure." Big increase in death-rate—also in number of tuberculous young—remains unexplained.

4. Moscow correspondents last August were denied access to the district I was visiting. One well known correspondent pooh-poohed all hunger rumors, but now confidentially admits "five million."

5. Two other reasons for America's ignorance of conditions are: (a) Army control has lately made censorship both stricter and dumber; (b) "We residents didn't know why Yalta was suddenly, one morning, empty of all beggars and starving—until, about 11 o'clock, we saw hundreds of foreign tourists!"

6. I personally saw children and grown-ups dying of starvation. (Indicated by swollen faces.)

7. "My daughter died of hunger three months ago today."

8. "How many dead did you see coming down to work this morning?" Thus convesation began last winter in many offices. (In August these offices were largely empty while the clerks helped harvest the "bread." Nobody calls it wheat.)

9. "In my village, last winter, I saw regularly 25 neighbors dead of a morning. Often 50. On occasions I have actually counted 100! You see, they go out in search of something to eat and finally drop down too weak to move—and well, that's all."

10. "An aunt of mine kept herself and two children alive by selling, one by one, her gold teeth and fillings—'I don't need them,' she told us, 'as long as our Government black bread is always wet in the middle.'"

11. "That policeman capturing that boy there will load his wagonful of homeless orphans into a railroad car. It will then be run so far out into the open country that the youngsters can't walk back. You see, last winter, families flocked here from the starving villages. Later they were forced back home. To give their children one more chance, they abandoned them here—to a total of 18,000!"

12. As in '21, reports of cannibalism are too common to be disregarded. These are made more believable by the way "merchants" try to sell in the "Free Market" three lumps of sugar, a gob of cement, two or three eggs, a piece of meat—all a handful at a time, with nothing else in sight.

B] In spite of material and cultural gains, I believe the worker, in at least the Donetz, is worse off than in 1928.

1. While pay has been somewhat increased, the ruble's purchasing power has fallen from 50 to about 2½ cents! A shoe-shine costs a ruble—ditto three or four scraggly pears; a self-respecting egg—1.30 rubbles; butter in the Free Market, 50 rubles! You can "bootleg" anywhere from 30 to 200 rubles for an American dollar!

2. A worker can buy his allotted three-quarters of a pound or more of bread a day—also certain other supplies—at low rates; also, at 1 to 1½ rubles, one meal daily in his employer's (usually dirty) lunch room. Figuring this in, looks as though the ordinary laborer's "real" wages, had, since '28, been at least cut in two!

3. This calls for more and more compulsion. Present labor policy is now mainly—"Work today or starve tomorrow!"

4. Without the new, individual "Labor Passport," no worker can resign, buy his railway ticket to another job, or retain either his cheap-bread-card or his bed. Then Free Market prices soon start him starving.

5. "But even if my job brings me two to four rubles daily, I starve almost as quickly."

6. "How many rubles a month?" I could ask in Russian. Ten fingers brought together would answer 45-65-90 etc. Then a finger across the throat would register his difficulty in getting enough nourishment. Two hands would next pull down cheeks to indicate hunger. Then a shrug of the shoulders for helplessness. Finally a finger to lips asking for silence.

7. "My husband and I are always hungry—also our child. But we try hard somehow to keep strong. Only the strong will see next April's sun!"

C] Her chances are smaller than Moscow correspondents are forced by their jobs to report. Today all Russia exults in the best crop in 50 years; But—

1. "It's because the farmers are too few," so people answered my inquiry why so much "bread" stood chocked but ungarnered and blackening in late August. Or—"Too weak,' or "Too bitter," or "The city clerks are too inexperienced."

2. Why have farmers gone hungriest? Because if 100 per cent of all harvested grain is not delivered to government officials 15 or 20 miles away, there may be a firing squad!

3. But even a "best" harvest may bring hunger if Government: (a) exports too much in order to get Valuta or foreign credit for buying machinery; or (b) puts too much aside into its War Grain Chest; or (c) figures that a few more million starved might "persuade" farm and factory workers to cooperate!

D] As the result of the above, Russia's workers are now reported as everywhere engaged in the "Battle of Passive Resistence."

Please note that I observed many gains over five years ago—new building, more factories, better pavements, more recreation parks and worker "palaces of culture," less illiteracy, more opportunity for night study, etc. Nevertheless, I am forced to believe that, in spite of their intelligence, honesty, and idealism, the Kremlin High-Ups are stumbling at the crucial, main-spring point of interesting the worker in his work.

My experience in labor gangs convinces me that few employers ever lick passive resistance. I predict, accordingly, either more "capitalistic" ways of handling workers or else increased difficulties.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

Проситься відділових секретарів присилати повідомлення про всякі збори принайменше один тиждень перед зборами.

БОСТОН, МАСС. Тов. Дружина Кн. Данила, від. 238, повідомляє своїх членів і члениць, що річний мітінґ відбудеться в неділю, 31. грудня, зараз по Сл. Божій, в гали церковній, 136 Арлінґтон ул. Проситься всіх членів прийти на ці збори, бо буде вибір уряду на 1934 рік і інші важні справи. Довгуючі члени мусять свій довг заплатити, бо інакше будуть суспендовані. Не явившийся член буде караний після статута. Хто хоче вступити в члени У. Н. Союза нехай явиться на мітінґ. Хто з членів бажав би перейти до нових родів обезпечення, зволить взяти з собою свою стару грамоту. — Ілія Чопик, гол.; Д. Сілінський, кас.; Н. Давискиба, секр.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

СТАРЕ ПОКОЛІННЯ: ПОРА ОПАМЯТАТИСЯ!

Писатиму про те, що я заввважую у своїй громаді, Міннеаполіс, Мінн. Але, обсервуючи життя інших громад, приходжу до переконання, що є такі недомагання, які спільні багатьом громадам і які є вислідом нашої глупоти, темноти, заскорузлости і ненависти ближнього. Є в нас роздори, які рішучо позбавлені всякої підстави і які ми, старше покоління, повинні за свого життя зліквідувати.

Як я прибув тому 13 років до Міннеаполіс, застав добре зорганізовану громаду, одну церкву, а при ній Тов. Запорозька Січ, і 385 від. У. Н. Союза, відділ Провидіня, театральне Товариство ім. Лисенка й добре вишколений сильний хор. Була банда дутих інструментів і була гарно ведена народня школа. А який був дух і яка народня робота та жертвенність, видно найкраще по тім, що щодо матеріяльної піддержки старого краю наша невелика громада стояла по Ню Йорку на пятім місці між іншими громадами. Громада влаштовувала віча, маніфестації й репрезентувала гідно українське імя перед Американцями.

А що осталося з того всього? Життя тепер спаралізоване, й то через церковну справу. Правда, коли глядіти на те, що виписує католицька й автокефальна громада в часописах, то виходило би, що робиться велика робота, що одна й друга прямо чудес доказують у народній роботі. Але так не є.

Спитаймо себе так на простий розум: Чи треба, щоби в такій малій громаді були два хори, кождий по 30 осіб, коли хор з 60 осіб приніс би народній справі й собі більшу славу і користь. Тесаме відноситься до танцюристів, бо й ті поділені на дві малі школи, кожда під своєю церквою. Тесаме зі школою. Це найбільше болюче, що ми пхаємо молодих людей у нашу заскорузлу політику, що як розлучимося на церковнім полі, то вже воюємо між собою і на культурнім полі. Тому як прийдеться обходити національне свято, як от Листопадове, то влаштовуємо одно свято в один і той самий день, і дуже часто в одну і тусаму годину в однім місці, а друге свято кілька блаків дальше. Так які наперекір.

А чи вчити танцювати теж треба наймати дві галі й по два рази вчити одне й тесаме кількадесять молодих хлопців і дівчат, яких поділено на католиків і православних і кажеться одним вчитися танцювати в католицькій, а другим у православній галі?

Хто має дійсне українське почуття і дорожить українською справою, той бачить, що це все є проти українського інтересу. Коли є дві церкви, два священики, два дяки і т. п., то можливо, що в інтересі удержання того розділу є відмежовувати себе й замикатися у своїм кружку, але в інтересі українським ми повинні змагати в народній, культурній й політичній роботі до обєднання. Ми, старше покоління, котрі положили основи під усе українське життя в Америці, мусимо тепер ще за нашого життя виступити якнайрішучіше проти такого поведення по наших громадах, яке опирається на тім, хто до якої церкви ходить. Ми мусимо стояти на тім, що для нас любов до України мусить станути вище всього. Для нас може існувати тільки одна українська громада й одна українська ідея. А таке наше обєднання буде живим прикладом для молодого покоління, як треба жити і працювати для великої ідеї. Той приклад притягне тодї й молодь до неї ідеї.

Павло Федорців,
член 385 від. У. Н. Союза.

ВІДОЗВА

НА РІДНУ ШКОЛУ В БОНАРІВЦІ, НА ЛЕМКІВЩИНІ.

Прошу ласкаво Хвальну Редакцію „Свободи" помістити на сторінках свого часопису кілька слів просьби до наших братів земляків в Америці за жертву на Рідну Школу в старім краю, на Лемківщині, котра під цю пору знаходиться в грізнім положенню. Нема тепер ані одної української школи державної, а навіть приватної середньої, чи інших яких фахово-заводових шкіл; є заледви кілька нижчих народніх шкіл, і то утраквістичних, себто майже польських. Молодіж з Лемківщини, ідучи до чужих шкіл чи заводів, часто там паралізується або топиться в чужім морі й для нас пропадає. Щоби цьому запобігти, наша недавно основана Реміснично-промислова Спілка „Рідна Школа", в Бонарівці на Лемківщині (дві милі від Коросна) поставила собі за ціль оснувати школу Ремісничо-промислову і фахову, теоретичну і практичну. „Рідна Школа" виховувала би не лише добрий і фаховий реміснчий елемент, але добрих релігійних і ідейних синів свого народу і ними обсадили би наші міста Лемківщини. Головне Т-во „Рідна Школа" у Львові не може нам помогти, бо, на жаль, має мало грошей до розпорядимости. Тому і виїмково дала нам дозвіл збирати в себе гроші і складати на ту ціль, щоби з більшим капіталом приступити до будови наміченої цілі.

Під цю школу ми вже купили площу і маємо проєкт будови. Однак, на жаль, нема грошей. Тому прошу своїх братів земляків зі старого краю, кому люба і дорога є Лемківщина, і нарід наш український, щоби поміг на ту велику й високу ціль. Розумію добре, що Українці в Америці витратили тепер багато на український павільон, котрим багато причинилися для добра свого народу, однак ми віримо, що на наш зазив все ще знайдуться люди, котрі на ту ціль не пожалують якоїсь лепти.

Братів з Менчестер прошу ласкаво оснувати Головний Комітет, а по інших місцевостях льокальні комітети.

З рідно-шкільним привітом.

Василь Качмарський,
справник.

Бонарівка, почта Стрижів, н. В.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

Борі співатиме в „Міньон"

Опера, її композитор і ті, що будуть у ній співати в Метрополитан Опера Гавзі цеї суботи.

Написала ЛЮКРЕЦІЯ БОРІ.

Понижчу статтю написала Люкраціа Борі, славна зірка Метрополитан Опери. В ній вона описує оперу „Міньон". Цю оперу подаватиме через „Нешенел Бродкестінг Компани" в суботу, 30. грудня б. р., в годині 2-гій зполудня. У титуловій ролі виступатиме пані Борі.

НЮ ЙОРК, 29. грудня. — Перший радіовий виступ „Метрополитан Опера Компани" в цім сезоні припадає на завтрішне пополудне (субота, 30. грудня). Передаватимуть оперу Амврозія Томаса „Міньон", один з найбільш улюблених і популярних творів в легкім оперовім репертуарі. В цій опері ви почуєте не тільки мій спів, але і спів моїх товаришок і товаришів, якими є: захоплююча Лілія Понс; Тіто Шіпа, один з найвизначніших tenорів; Гледис Свартавт, найталановитший американський контраальт; Леон Ротієр, найбільший французький бас, і інші. Дириґуватиме Луіс Гасельманс.

Ця невелика опера лежить мені на серці більше від інших, не тільки тому, що вона така гарна і що я люблю її співати, але тому, що вона, хоч колись мені не довелося в ній співати, дала новий і успішний початок моїй карієрі.

ЛЮКРЕЦІЯ БОРІ.

Відкликання дебюту в „Міньон".

Вісімнацятьлітньою дівчиною я дістала в руки перший оперовий контракт, контракт у театрі „Лерісо" в Міляні, важний на три місяці, і я мала мати свій дебют в опері „Міньон".

Одного дня я переходила попри „Ля Скалю", славний на цілий світ оперовий театр у Міляні, і мені прийшла до голови думка, що я зробила помилку, щоби починати свою карієру в другорядним оперовім театрі, хочби він мав не знати яке гарне імя. Це мусить бути — сказала я собі — „Ля Скаля", а потім Метрополитан, або ніщо.

Мій батько, хай його Бог благословить, завжди зі мною погоджувався, отже, набравши відваги, я пішла до завідувача „Ліріка" і при помочі сліз та випадкової простуди вимогла на нім скасування мого контракту. Я зробила добре, бо ще того самого сезону я мала свій дебют у „Ля Скалі", а наступного року прибула до Ню Йорку.

Я взяла на себе страшне ризико, але воно скінчилося гаразд. Ви, Американці, маєте приповідку, що ліпше бути великою жабою в малій калабані, ніж малою жабою у великій. Може воно й так, але коли цю приповідку прикласти до дівчини, що починає свою оперову карієру, то в такім випадку я не маю великої певности.

Випадково склалося так, що в опері „Міньон" я виступала вперше щойно по своїм кількалітнім побуті в Ню Йорку.

„Міньон" має вже близько 70 літ віку, бо виставлено її в Парижі в 1866 році. Від першого разу мала ця опера величезний успіх, і такою вона є досі.

Історія опери.

Композитор опери „Міньон", Томас, був визначною фігурою у французькій музиці в другій половині минувшого віку. Він написав кільканацять опер, побіч інших музичних творів, але „Міньон" була його одиноким успіхом.

Її зміст є оснований на деяких епізодах Ґетового сентиментального й романтичного архитвору „Вільгельм Майстер". Створили її два досвідні французькі лібретисти Барбіє і Каре, і вона надається прекрасно для своєї цїли.

Нема тут місця на те, щоби подати хоч коротенько фабулу цеї опери, — почуєте її завтра на радіо — але зазначимо, що в ній говориться про пригоди „Міньон", членниці циганської банди, яка викрала її в її дитинстві.

Її батько, Льотаріо (п. Ротієр), напів божевільний із жалю, вандрує по цілім світі, шукаючи своєї дитини. Перебраний за бандуриста, він ударяє в струни своєї бандури і виспівує свої жалі кожному стрічному, який має охоту його слухати.

Що треба памятати.

Фабула опери кінчиться щасливо, бо зажурений батько знайшов нарешті свою доньку, в якій залюбився богатий і романтичний юнак Вільгельм Майстер. Вкінці показалося, що й самий Льотаріо є заможним графом, отже все вийшло добре і всі були задоволені.

Хто слухатиме цеї опери, буде напевно насолоджуватися гарною музикою, хоч не бачитиме сцени.

Не забудьте звернути своєї уваги на блискучу овертуру і на прекрасні мелодії виступаючих осіб.

Кожна арія в цій опері має свою питому принаду, тому я певна, що, слухаючи її, переведете ціле пополудне, як не мож краще.

Люкреція Борі

(Огол.)

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ.

Листопадове Свято.

Як по всіх усюдах, де тільки істнує свідома українська громада, коли зближається місяць листопад, стараються щирі Українці звеличити память відродження Української Держави в 1918 р. на західньо-українських землях, так і український загал у Перт Амбою не залишився позаду, але звеличив цю історичну подію концертом, який відбувся останньої неділі минулого місяця.

Пополудні розпочався концерт, в котрого склад входила промова громадянина Кедровського, бувшого старшини української армії, попереджена вступним словом місцевого священика, о. М. Лисяка, — вокальні продукції обидвох хорів, а таксамо декламації шкільних дітей, як і знаної декляматорки, панни Олени Гаврилко.

Учитель і діриґент Григорій Павловський мусів доложити чимало труду і заходу, коли кождому впадало в очі, що точки програми відповідно до святочної хвилі були не тільки достосовані, але і знаменито по майстерськи виконані. За це належиться грім. Павловському, як і членам, особливо хору „Бояна", велике признання.

Слід тут піднести поступ у мого концерту. В галі в часі мого концерту. В галі в часі виконування поодиноких точок панував спокій і видно було велике зацікавлення.

Удало випали деклямації дітвори шкільної, а особливо панни Олени Гаврилко, котра як на попередних концертах, так і на листопадовім святі виконала свою поему з правдивим чуттям і дикцією.

Громадянин Кедровський, як теперішній близький сусід, на просьбу комітету не відказався безкорисно взяти участь у святі і в зрозумілих, а дуже приступних словах виголосив дуже інтересний реферат, який милим чувством розлився по серцях всіх присутних і може неодний засмучений душі привернув рівновагу та загоїв рани смутку і розчарування, яке доводиться відчувати з причини поновного поневолення батьківщини.

Свято закінчено виставою двох живих образів, з котрих один представляв поневолену, а другий вільну Україну, і відспіванням гимну: „Ще не вмерла Україна". Чистий дохід зі свята, призначений на інвалідів, комітет відошле до рідного краю через Обєднання.

Присутний.

—o—

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Аматорська вистава молоді.

Дня 17. грудня ц. р. відограв Український Молодечий Клюб, зорґанізований при українській православній церкві, на 14 улиці, комедію п. з. „Марко Спотикайло". Директором того аматорського кружка був п. Евген Жуковський, відомий артист, котрий завдав собі багато труду над виведенням такої штуки з молодими американськими Українцями. Бо вже сама мова була неабиякою перешкодою. Та аматори те все побороли і штука була відограна добре.

Очевидець.

Лікар оглянув хорого й каже:

— Мусите піддатись операції!

— А скільки пан доктор порахують за операцію?

— Пятьдесять долярів.

— А чи операція небезпечна?

— Чи ви з глуздів зїхали? Хто вам так дешево зробить небезпечну операцію?

—o—

Для більшої певности.

— Гадаю, що той боксер має дома телефон.

— Навіщо тобі телефону?

— Бо я хотів би наговорити йому через телефон усе, що думаю про нього.

ТАРЗАН І ЛЮДОЇДИ.

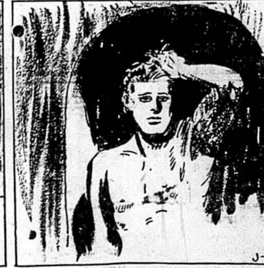
14.

У полутемнім нутрі дивної скалистої кімнати, де Перша Жінка зложила була Тарзана, він скоро став осередком уваги молодих Алалів. Вони зібралися довкола безпритомної постаті, обертали її на всі боки, оглядали, щіпали й штовхали. Але, як усі дикуни, вони довго одні річі не приглядалися. Скоро вони змучилися Тарзаном і всі вийшли на освітлене сонцем подвіря. На щастя для Тарзана, його упадок з літака дещо ослабило гнучке галуззя дерева.

Завдяки тому він вийшов з пригоди тільки з легким потрясенням мозку. Він уже поволі приходив до памяти. Скоро після того, як діти Алалів покинули його, він отворив очи. Він дихав нормально, гейби пробудився з глибокого сну; лиш у голові чув біль. Сівши на долівці, він поглянув довкола себе. Поволі встав і перейшов до отвору, де бачив світло і звідки віяв подих свіжого повітря.

Тарзан поглянув на вузьке подвіря та побачив Алалів, що сиділи напочіпки на сонці й у тіни. Він дивився на них чимало здивований. Що це за такі люди? Як він до них попався? Чи це його тюрма? Він посунув пальцями руки по своїм чорнім волоссю, як це він усе робив, коли не міг розвязати якогось питання, і потряс головою. Він пригадав собі свій лет літаком та упадок на галуззя великого дерева. Позатим він не памятав нічого. Він стояв так хвилину, не бачучи навіть того, що Алалі дивились на нього.

Потім він відважно виступив уперед на подвіря. Зараз усі вонe підійшли до нього, при чому дівчата відсували хлопців на бік та присувалися ближче до нього. Тарзан говорив до них усякою мовою, яку він тільки знав, але вони не відповідали, тільки похитували головами з боку на бік та рушали своїми туловами. Тарзан догадувався, що це певно така їх мова. За хвилину вони знову стратили всяке зацікавлення до нього та посідали на землю, лишаючи Тарзана самого. Тарзан почав розглядатися довкола, чи не можна би куди втекти.